

Волковой Тимур Вадимович
студент юридичного факультету ДДУВС

*Науковий керівник – доцент
кафедри кримінально-правових
дисциплін, к.ю.н. Хорошун О.В.*

РЕЦИДИВНА ЗЛОЧИННІСТЬ

Рецидивна злочинність є складним кримінологічним і правовим явищем, яке турбує науковців, працівників правоохоронних органів і суду, суспільство. Історичний процес удосконалення законодавства щодо її запобігання і припинення є актуальним і сьогодні. Рецидивна злочинність, на відміну від первинної, полягає в стійкому неодноразовому прояві кримінальної поведінки, де випадковість і збіг обставин практично виключені, а особа створює криміногенну ситуацію або з більшою ймовірністю скористається нею. Проблема рецидивної злочинності завжди була актуальна серед громадськості, оскільки її рівень свідчить про ефективність правоохоронної системи держави та про сталі тенденції розвитку всієї злочинності.

Проблеми поняття рецидиву злочинів і покарання рецидивістів належать до найбільш складних, тому постійно вимагають нових, більш ґрунтовних науково-практичних досліджень. Неабиякий внесок у наукову розробку відповідної проблеми зробили такі вчені-юристи: Ю. І. Битко, В. С. Батиргараєва, В. В. Голіна, А. П. Закалюк, В. Г. Лихолоб та інші. Проте не всі аспекти рецидиву злочинів і покарання за нього вивчені достатньо повно. Існує необхідність їх аналізу з урахуванням сучасного рівня наукових знань

У правовій науці немає одностайності у питанні про ознаки загального поняття рецидиву злочину й рецидивіста. На думку професора В. Г. Лихолоба, рецидивна злочинність є підструктурою злочинності в країні або окремих її регіонах і розуміється як порівняно масове, історично мінливе, минуше, соціально-правове явище, що охоплює сукупність злочинів, учинених у певний проміжок часу на певній території особами, що раніше вчинили злочини. Рецидив злочинів – це сукупність передбачених карним законом суспільно небезпечних діянь, послідовно вчинених тією ж особою після судимості за попередній злочин [1, с. 56].

Згідно зі ст. 34 Кримінального кодексу України, «рецидивом злочинів визнається вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин». Думається, що слід погодитись із думкою В. Г. Лихолоба, оскільки про підвищену небезпеку особи рецидивіста свідчить та обставина, що повторний злочин вчиняється винним після засудження за попередній злочин, і ці особи характеризуються, як указувалось, високим рівнем конспірації і професіоналізмом. Рецидив злочинів відображає ознаку спадковості антисуспільної поведінки, а не факт порушення норми закону.

Рецидивісти психологічно «харчуються» злочинами і їх небезпечність полягає у довічній асоціальності і небажанні реалізуватися в мирному житті. Тому, на думку автора, рецидив можуть утворювати будь-які злочини, зокрема вчинені з необережності. Адже важливо встановити спадкоємність злочинів, а не їх юридичну кваліфікацію. Факт погашення (зняття) судимості свідчить про те, що в поведінці особи не можна вбачати єдину лінію злочинної поведінки. Крім цього, як аргументує О. І. Бойко, «сукупні збитки від необережної злочинності давно перевищили умисну шкоду» [2, с. 172].

Збільшення кількості рецидивних злочинів пов'язано з ескалацією організованості й професіоналізму злочинців. Із рецидивістів у наш час активно формується нове покоління професіоналів кримінального світу. Активізується їх участь у тіншовому економічному бізнесі, легалізації злочинних доходів. Деякі статистичні дані є прямим свідченням того, як недоліки в діяльності правоохоронних органів, зокрема невиправдана гуманізація ставлення до окремих злочинців, їх безкарність впливають на негативні тенденції в рецидивній злочинності. Так, недосконала і відомча система обліку рівня рецидиву серед осіб, які перебувають на обліку в кримінально-виконавчих інспекціях. Зрозуміло, що аналіз стану рецидивної злочинності є одним із найважливіших показників оцінки ефективності конкретного виду покарання. [4, с. 233]

Зважаючи на офіційні показники, середній рівень злочинності тих, хто перебуває на обліку в інспекціях, завжди наближався до нуля. Навряд чи ці дані можуть бути сприйняті беззастережно. Показники рівня рецидиву, які розраховуються за матеріалами статистичних форм звітності і широко використовуються в аналітичних матеріалах і офіційних документах, не відображають дійсну рецидивно-небезпечність осіб, які відбувають альтернативні покарання. Наявність спеціальних видів статистичної звітності показників стану рецидивної злочинності і характеристики особи злочинця-рецидивіста, засудженого до альтернативних видів покарань, дозволить здійснити аналіз рецидивної злочинності осіб, засуджених без ізоляції від суспільства, всебічно і науково обґрунтовано [3, с. 68]

Проблеми взаємодії ефективності покарання і рівня рецидивної злочинності належать до найбільш складних, тому постійно вимагають нових ґрунтовних науково-практичних досліджень. Вивчення історії вітчизняної кримінально-правової теорії рецидиву і законодавства, спрямованого на протидію відповідному явищу, переконує в тому, що причиною злочинної поведінки особи є вона ж, але це не підтверджує те, що необхідно ігнорувати важливі життєві обставини тієї чи іншої особистості. Необхідним у суспільстві є формування антикримінальної культури і покарання винних. Постановка проблеми про взаємний зв'язок рецидиву з ефективністю покарання є важливою і перспективною. Протидія рецидиву злочинів посідає одне з чільних місць у науці кримінального, кримінально-виконавчого права, кримінології, в діяльності суспільства і держави. Необхідно виявляти

рецидивістів і запобігати їхню злочинній діяльності на початку їх кар'єри. З огляду на стан висвітлення та науково-практичного осмислення законодавчого визначення рецидиву злочинів, покарань за рецидив, вважаємо, що цей напрям потребує ґрунтовних наукових досліджень.

1. Кримінологія: підручник / за заг. ред. Л. С. Сміяна, Ю. В. Нікітіна. – К.: Національна академія управління, 2013. – 496 с.
2. Бойко А. И. Преступное бездействие / А. И. Бойко. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2013. – 320 с.
3. Черкасов С. В. Кримінологічна концепція альтернативних мір покарання: дис. ... канд. юрид. наук: спец. / С. В. Черкасов. – Одеса, 2015.
4. Телефанко Б.М. Взаємозв'язок ефективності покарання і рівня рецидивної злочинності // Науковий вісник./ 2014. - № 3. –с. 229-236
5. Юхно О.О. Генезис запобігання і припинення рецидивної злочинності у законодавстві України та окремі аспекти їх удосконалення // Науковий вісник / 2014. - № 3. – с. 904-908

Головко Богдан Юрійович
аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ ОСОБИ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Як засвідчує узагальнення чинної нормативної основи та практики кримінального провадження із загального числа суб'єктів, які безпосередньо реалізують функцію обвинувачення, основна роль належить прокуророві. Саме завдяки його діяльності переважним чином забезпечується виконання таких завдань кримінального провадження як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, швидке, повне та неупереджене розслідування злочинів та ряд інших. Поряд із цим, у сучасних умовах розбудови України як демократичної, соціальної, правової держави, правова система якої проходить етап гармонізації із законодавством Європейського Союзу, діяльність прокурора не повинна зводитися виключно до реалізації такої мети кримінальної відповідальності як покарання особи. Вона повинна здебільшого бути спрямована на іншу мету, а саме – виправлення особи та попередження вчинення нею нових кримінальних правопорушень.

Як свідчить аналіз закордонного досвіду країн Європи, а також реалізації вітчизняної практики сучасних форм диференціації кримінальної відповідальності, такий комплексний інститут кримінального та кримінального процесуального права як інститут звільнення від кримінальної відповідальності, дедалі більше отримує свою реалізацію та розвиток. І хоча спрямування кримінальної процесуальної діяльності, яка виникає у зв'язку із